

LISTOPAD 2022

Fałszywe informacje

czym są i jakie niosą ze sobą zagrożenia?

 fundacja instytut
CYBERBEZPIECZEŃSTWA

AUTOR
Mikołaj Rogalewicz

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

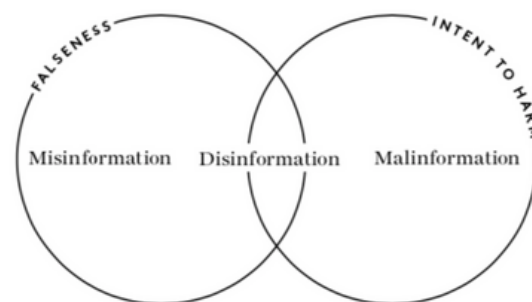

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

Rozwój nowych technologii w XXI wieku sprawił, iż powstała możliwość rozpowszechniania informacji na masową skalę. Daje to ogromne korzyści, ale jednocześnie wiąże się z wieloma zagrożeniami. Internet oraz media społecznościowe umożliwiają bowiem także tworzenie i udostępnianie informacji nieprawdziwych, które w wielu przypadkach są szkodliwe.

Rodzaje fałszywych informacji

W Internecie możemy spotkać się z różnymi rodzajami fałszywych informacji. Najprostszy podział zaburzeń informacyjnych, sklasyfikowanych według kryterium intencji wyrządzenia szkody, przedstawia grafika [1] obok. Pierwszym z nich jest dezinformacja (disinformation), czyli celowo stworzona fałszywa informacja w celu wyrządzenia szkody. Intencją twórcy nieprawdziwej informacji jest wprowadzenie w błąd odbiorców dla realizacji określonych celów.

Innym terminem jest mylna informacja (misinformation). W tym przypadku również mamy do czynienia z nieprawdziwą informacją, ale udostępnioną bez intencji wyrządzenia szkody, np. przez pomyłkę. Do zaburzeń informacyjnych zliczamy także szkodliwą informację (malinformation), czyli informację prawdziwą, ale rozpowszechnioną z intencją wyrządzenia krzywdy. Przykładem tego rodzaju informacji jest udostępnienie prywatnych maili danej osoby albo mowa nienawiści.

Fałszywa konotacja	Fałszywy kontekst
Manipulacja	Malwersacja
Złośliwa retoryka	Trolling

Powyższy podział jest dość ogólny, a zakres technik i metod związanych z wprowadzaniem w błąd jest na tyle szeroki, że możemy wyróżnić także bardziej szczegółowe rodzaje nieprawdziwych informacji. Najważniejsze z nich obrazuje grafika po lewej stronie. Do najpopularniejszych metod wprowadzania w błąd w Internecie zalicza się stosowanie fałszywej konotacji oraz fałszywego kontekstu. Z fałszywą konotacją mamy do czynienia wtedy, gdy tytuł, zdjęcie albo grafika nie korespondują z treścią przekazu [2].

Artykuł może zawierać sensacyjny albo 2 szokujący tytuł, aby zachęcić czytelników do kliknięcia, ale z treści tekstu nie wynika to, co zostało umieszczone w tytule. Fałszywy kontekst to zaś sytuacja, kiedy treść opiera się na faktach, ale jest umieszczana w zmanipulowanym kontekście informacyjnym. Występuje bardzo często w przypadku zdjęć, kiedy fotografia jest prawdziwa i nie została poddana przeróbce, ale jej opis jest fałszywy. Przykład fałszywego kontekstu możemy zobaczyć poniżej.

Zdjęcie to pojawiło się na Facebooku i zostało podpisane jako „Protest Wolnych Ludzi” we Francji. Autor chciał przedstawić je jako manifestację przeciwko szczepieniom na COVID-19. W rzeczywistości jednak zdjęcie zostało zrobione w 2018 roku i przedstawia ludzi świętujących zwycięstwo Francji w Mistrzostwach Świata w piłce nożnej. [3]

Inne rodzaje nieprawdziwych informacji to manipulacja, czyli modyfikacja treści informacji w celu zmiany jej znaczenia oraz malwersacja, oznaczająca fałszywe przypisywanie komuś argumentu, wypowiedzi lub stanowiska. Przykładem malwersacji jest mem z byłym prezydentem Ukrainy Petro Poroszenko. Były prezydent Ukrainy w rzeczywistości nigdy nie wypowiedział tych słów. Przytoczony mem [4] wpisuje się zaś w rosyjską narrację dezinformacyjną wymierzoną w stosunki polsko-ukraińskie, której celem jest tworzenie antagonizmów pomiędzy oboma narodami.

Jako szkodliwe informacje należy uznać także złośliwą retorykę oraz trolling. Złośliwa retoryka oznacza stosowanie obraźliwego języka i oszczerstw oraz wysuwanie fałszywych zarzutów w celu zaburzenia debaty publicznej. Stosowana jest często przez rosyjskich polityków, wysuwających fałszywe zarzuty i oskarżenia względem Ukrainy oraz Zachodu. Trolling polega zaś na umieszczaniu na forach internetowych kontrowersyjnych, obraźliwych oraz emocjonalnych komentarzy, tak aby prowokować zaostrzenie dyskusji. Metoda ta również wykorzystywana jest przez Rosję do szerzenia propagandy. W Petersburgu działa największa na świecie fabryka trolli, w [5] której zatrudnieni są ludzie mający za zadanie publikowanie różnych komentarzy na forach internetowych, tak aby zaostrzać dyskusje i przekazywać narracje korzystne z punktu widzenia Kremla. [6]

Bańki filtrujące

Zjawiskiem nierozzerwalnie połączonym z kwestią nieprawdziwych informacji są bańki filtrujące, które powstają w konsekwencji automatycznych procesów filtrowania treści w wyszukiwarkach internetowych i mediach społecznościowych. Istota problemu polega na tym, że do użytkowników docierają tylko takie informacje, które odpowiednie algorytmy określiły jako zgodne z ich światopoglądem czy zainteresowaniami. Posty w mediach społecznościowych czy [7] filmy na You Tubie są im wyświetlane przez algorytmy na podstawie ich wcześniej podejmowanych decyzji dotyczących wyświetlania i komentowania różnych materiałów. Ze względu na bańkę filtrującą spotykają się tylko z niewielką częścią informacji.[8] Biorąc pod uwagę ogromną ilość nieprawdziwych informacji, zamykanie się jedynie na określone źródła informacji jest szkodliwe. Z tego względu kluczowa jest umiejętność ograniczania wpływu baniek informacyjnych. Można tego dokonać poprzez dywersyfikację źródeł informacji. Warto także regularnie usuwać całą historię wyszukiwania w danej przeglądarce.

Zagrożenia związane z fałszywymi informacjami

Nieprawdziwe informacje wiążą się z szeregiem różnych zagrożeń. Przede wszystkim mogą one prowadzić do pogłębiania podziałów społecznych oraz głębszego ugruntowywania się stereotypów, a za nimi niechęci do konkretnych grup, nacji, mniejszości, wyznań, zwolenników innych partii lub środowisk. Poważne niebezpieczeństwo stanowią także fałszywe informacje związane ze [9] zdrowiem, ponieważ mogą wpłynąć na decyzje podejmowane przez chorych, które okażą się dla nich niekorzystne lub wręcz szkodliwe. Dezinformacja jest także zagrożeniem dla biznesu. W [10] działalności biznesowej wartością kluczową jest reputacja. Sposób postrzegania danej firmy ma bezpośrednie przełożenie na jej wartość rynkową.

Fałszywe informacje mogą być natomiast wykorzystywane w biznesie jako element konkurencji i prowadzić do spadku reputacji danej firmy. Dezinformacja wiąże się także z zagrożeniami politycznymi i może prowadzić do destabilizacji państw oraz organizacji międzynarodowych.

Podsumowanie

Obecnie istnieje wiele rodzajów fałszywych informacji, które wprowadzają w błąd na różny sposób. Nowe technologie umożliwiają zaś rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji na masową skalę. Wiąże się to z różnymi zagrożeniami politycznymi, społecznymi, zdrowotnymi, gospodarczymi i biznesowymi. Wraz z rozwojem problemu nieprawdziwych informacji kluczowa staje się umiejętność krytycznego myślenia i weryfikowania informacji.

[1] C. Wardle, Understanding Information disorder, First Draft, 2020. [online] <https://firstdraftnews.org/long-form-article/understanding-information-disorder/>

[2] R. Kupiecki, F. Bryjka, T. Chłoń, Dezinformacja międzynarodowa, 2022.

[3] Demagog, Nie, to zdjęcie nie przedstawia ostatnich protestów we Francji, 2021. [online] https://demagog.org.pl/fake_news/nie-to-zdjecie-nie-przedstawia-ostatnich-protestow-we-francji/

[4] FakeNews.pl, Petro Poroszenko, Przemysł i ukraińskie roszczenia, 2019. [online] <https://fakenews.pl/polityka/petro-poroszenko-przemysl-i-ukrainskie-roszczenia/>

[5] M. Pollet, Russia uses 'troll factory' to spread war propaganda online, EURACTIV, 2022. [online] <https://www.euractiv.com/section/digital/news/russia-uses-troll-factory-to-spread-war-propaganda-online-uk-says/>

[6] N. MacFarquhar, Inside the Russian Troll Factory: Zombies and a Breakneck Pace, NYT, 2018. [online]

<https://www.nytimes.com/2018/02/18/world/europe/russia-troll-factory.html>

[7] R. Fletcher, The truth behind filter bubbles: Bursting some myths, 2020. [online] <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/news/truth-behind-filter-bubbles-bursting-some-myths>

[8] GCFGlobal, How filter bubbles isolate you. [online] <https://edu.gcfglobal.org/en/digital-media-literacy/how-filter-bubbles-isolate-you/1/>

[9] L. Turcilo, M. Obrenovic, Misinformation, Disinformation, Malinformation: Causes, Trends, and Their Influence on Democracy, Heinrich Böll Foundation, 2020. [online] https://www.boell.de/sites/default/files/2020-08/200825_E-Paper3_ENG.pdf

[10] S. V. Siar, Fake news, its dangers, and how we can fight it, Philippine Institute for Development Studies, 2021. [online] <https://pidswebs.pids.gov.ph/CDN/PUBLICATIONS/pidspn2106.pdf>

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW FUNDUSZU SPRAWIEDLIWOŚCI, KTÓREGO DYSPOONENTEM JEST MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

fundacja@instytutcyber.pl
www.instytutcyber.pl